

O'ZBEKISTON SOLIQ MA'MURCHILIK METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI (ILG'OR XORIJIY DAVLATLAR MISOLIDA)

Mukimov Botir Mirabzalovich

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti (PhD)

Annotatsiya. Maqolada soliq ma'muriyatchiligi metodologiyasi har qanday soliq tizimining muhim jihati bo'lib, uni doimiy ravishda takomillashtirish soliqlarning samarali undirilishi, ularga rioya etilishi va adolatligini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega. Ushbu maqolada soliq ma'muriyatchiligi metodologiyasida duch keladigan asosiy muammolarni ko'rib chiqadi va takomillashtirish strategiyasini taklif qiladi. Ushbu muammolarni hal qilish uchun soliq ma'muriyatchiligi metodologiyasini takomillashtirish bo'yicha bir qancha strategiyalar taklif etiladi. Mazkur muammolarni hal qilish va taklif qilingan strategiyalarni amalga oshirish orqali soliq ma'muriyatlari ularning samaradorligini oshirishi, ixtiyoriy rioya etilishini rag'batlantirishi va daromadlarni yig'ishni optimallashtirishi mumkin. Soliq ma'muriyatchiligining takomillashtirilgan metodologiyasi iqtisodiy o'sishni va barqaror rivojlanishni qo'llab-quvvatlovchi adolatli va samarali soliq tizimini yaratishga yordam beradi.

Kalit so'zlar: soliq ma'muriyatchiligi metodologiyasi, soliq ma'muriyatchiligi yer, yer solig'i, ko'chmas mulk, mahalliy byudjet, mahalliy byudjet daromadlari, mahalliy hokimiyat organlari, mahalliy soliqlar, resurs soliqlari, soliq, byudjet, soliq stavkasi, soliq hisoboti, soliq tushumlari, soliq imtiyozlari.

ВОПРОСЫ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ МЕТОДОЛОГИИ НАЛОГОВОГО АДМИНИСТРИРОВАНИЯ УЗБЕКИСТАНА (НА ПРИМЕРЕ ПЕРЕДОВЫХ ЗАРУБЕЖНЫХ СТРАН)

Мукимов Ботир Мирабзалович

Ташкентский государственный
экономический университет (PhD)

Аннотация. В статье говорится, что методология налогового администрирования является важным аспектом любой налоговой системы, и ее постоянное совершенствование важно для обеспечения эффективного сбора, соблюдения и справедливости налогов. В данной статье рассматриваются основные проблемы, возникающие в методологии налогового администрирования, и предлагается стратегия ее совершенствования. Для решения этих проблем предлагается несколько стратегий совершенствования методологии налогового администрирования. Решая эти проблемы и внедряя предложенные стратегии, налоговые органы могут повысить свою эффективность, поощрять добровольное соблюдение требований и оптимизировать сбор доходов. Усовершенствованная методология налогового администрирования помогает создать справедливую и эффективную налоговую систему, поддерживающую экономический рост и устойчивое развитие.

Ключевые слова: методология налогового администрирования, налоговое администрирование, земля, земельный налог, недвижимость, местный бюджет, доходы местного бюджета, органы местного самоуправления, местные налоги, ресурсные налоги, налог, бюджет, налоговая ставка, налоговая отчетность, налоговые поступления, налоговые льготы.

ISSUES OF IMPROVING THE TAX ADMINISTRATION METHODOLOGY OF UZBEKISTAN (IN THE CASE OF ADVANCED FOREIGN COUNTRIES)

Mukimov Botir Mirabzalovich

Tashkent State University of Economics (PhD)

Abstract. *The article states that the methodology of tax administration is an important aspect of any tax system, and its continuous improvement is important in ensuring the effective collection, compliance and fairness of taxes. This article examines the main problems encountered in the methodology of tax administration and suggests a strategy for improvement. In order to solve these problems, several strategies for improving the tax administration methodology are proposed. By addressing these challenges and implementing the proposed strategies, tax administrations can improve their efficiency, encourage voluntary compliance, and optimize revenue collection. The improved methodology of tax administration helps to create a fair and efficient tax system that supports economic growth and sustainable development.*

Keywords: *tax administration methodology, tax administration land, land tax, real estate, local budget, local budget revenues, local authorities, local taxes, resource taxes, tax, budget, tax rate, tax reporting, tax receipts, tax credits.*

Kirish.

Soliq ma'muriyati mamlakat soliq tizimining samarali faoliyat yuritishida muhim rol o'ynaydi. Bu soliqlarning to'g'ri yig'ilishi, hisoblanishi va ijro etilishini ta'minlaydigan tayanch bo'lib, davlat daromadlari va iqtisodiyotning rivojlanishiga sezilarli hissa qo'shadi. Biroq, soliq ma'muriyati ham doimiy takomillashtirishni talab qiladigan qiyinchiliklar va murakkabliklarga duch keladi. O'zbekiston sharoitida soliq ma'muriyatchiligining metodologiyasi yillar davomida takomillashtirilib, samaradorlik, oshkoralik va qonun hujjatlariga muvofiqlikni oshirishga qaratilgan. O'zbekistonda soliq ma'muriyatchiligi metodologiyasi bilan bog'liq masalalarni o'rganadi va ularni hal qilishning potentsial yechimlari va strategiyalarini o'rganish uchun zamin yaratadi. Ushbu muammolarni aniqlash va takomillashtirishni taklif qilish orqali O'zbekiston soliq yig'ish mexanizmlarini yaxshilashi, ixtiyoriy rioya qilishni rag'batlantirishi va yanada mustahkam va adolatli soliq tizimiga hissa qo'shisadi.

Adabiyotlar sharhi.

Hozirgi davrda soliq ma'muriyatchiligi metodologiyasi ustuvor yo'nalishlari sifatida budjet daromadlarini oshirish, soliqlarga tortish ma'muriyatchiligini takomillashtirish orqali mahalliy budjet daromadlari bazasini kengaytirish, soliqlarni unifikatsiya qilish qaraladi.

Xalqaro valyuta fondi ekspertlari Silvani va Baerlarning (1997) bu boradagi ilmiy qarashlari quyidagicha: "soliq ma'murchiligi strategiyasi – uzoq muddatli soliq ma'murchiligi operatsiyalarining samaradorligini oshirishga qaratilgan tadbirlar sifatida baholanib, mamlakatda soliq uzilishi (to'lanishi kerak bo'lgan va kelib tushgan tushumlar o'rtasidagi farq) hajmi va uni kamaytirish uchun qo'llaniladigan choralar keskinligi asosida tayyorlanishi kerak" deya ta'kidlashgan.

Pogorletskiy va Keshnerlarni (2020) yozishicha: "Soliq ma'muriyatchiligiga raqamlashtirish va axborot texnologiyalarni kiritish soliq organlarida ish yuklamasini kamaytirish, shuningdek soliq turlari, sug'urta badallari bo'yicha qarzlarni kamaytirishga olib kelishi shart".

Spiridonov va boshqalar (2010) quyidagi ta'rifni berishgan: "Soliqlaroptimalashtirish – bu soliq to'lovchining soliq majburiyatlarini kamaytirishga qaratilgan maqsadli qonuniy harakati bo'lib, soliq imtiyozlari, soliqdan ozod qilish va boshqa qonunchilikda belgilangan usul va qoidalardan foydalanishni o'z ichiga oladi.

Bassej va boshqalar (2022) fikriga ko'ra, butun dunyo bo'ylab soliq to'lovchilar tajribasini oshirish uchun soliq ma'murchiligi turli xil va murakkab elektron xizmatlar bilan yuqori darajada raqamlashtirilgan. Shunga qaramay, raqamli soliq tizimining muvaffaqiyati uchun muhim bo'lgan omillarni tushunish juda muhimdir.

Chowdhury (2001)o'z ishida soliq ma'murchiligi tizimidagi eng dolzarb muammolardan birini ko'targan. Uning ta'kidlashicha, soliq to'lashdan bo'yin tovlash dunyoning hamma joyida keng tarqalgan muammo hisoblanadi. Bir tomondan, ayrim rag'batlantirish mexanizmlari, ikkinchi tomondan, nazorat mexanizmlari odamlarni rag'batlantirish, shuningdek, ularni muntazam ravishda soliq to'lashlari uchun qandaydir bosim yaratish uchun zarur ekanligi ta'kidlanadi.

Ibragimov (2019) O'zbekistonda soliq munosabatlari va ma'muriyatchiligi tarixini o'rganish kishilik jamiyati barcha ijtimoiy-iqtisodiy formatsiyalarida soliqlar, ularni hisoblash hamda undirish tartiblari u yoki bu turda mavjud bo'lganligidan dalolat beradi.

Smitning (1935) fikricha, soliq ma'muriyatchiligida "tinchlik, me'yordagi soliqlar va boshqaruvdagi sabr-toqat asosiy omillar bo'lib, qolgan hamma narsalarni tabiiy jarayonning o'zi bajaradi", degan g'oyani ilgani suradi.

Tadqiqot metodologiyasi.

Tahlil jarayonida ma'lumotlarni statistik guruhlash, qiyosiy va trendli tahlil usullaridan foydalanildi. Maqolada iqtisodchi olimlarning soliq ma'muriyatchiligining takomillashtirishning dolzarb masalalari ta'minlashga qaratilgan ilmiy-nazariy qarashlari qiyosiy tahlil qilingan.

Tahlil va natijalar muhokamasi.

Soliq ma'muriyatining metodologiyasi vaqt o'tishi bilan turli mamlakatlarda ishlab chiqilgan va takomillashtirilgan va u dastlab yaratilgan sana yoki mamlakatni aniq belgilash qiyin. Soliq ma'muriyati amaliyoti o'zgaruvchan iqtisodiy, siyosiy va ijtimoiy sharoitlarga mos ravishda asrlar davomida rivojlanib bordi. Misr va Gretsiyadagi kabi qadimgi sivilizatsiyalarda oddiy soliq tizimlari va soliqlarni yig'ishning ma'muriy tartiblari mavjud edi. Biroq, Evropada o'rta asrlarda, xususan, Rim imperiyasi davrida va keyinchalik Uyg'onish davrida yanada murakkab soliq boshqaruvi tizimlari paydo bo'ldi. Zamonaviy davrda ko'plab mamlakatlar 19-20-asrlarda sanoatlashtirishning kengayishi va o'sib borayotgan hukumatlar va davlat xizmatlarini qo'llab-quvvatlash uchun daromadlarni yanada samarali yig'ish zarurati bilan bir vaqtda soliq ma'muriyatchiligining metodologiyasini ishlab chiqdilar. Masalan, Qo'shma Shtatlarning soliq ma'muriyatchiligi metodologiyasiga 1862 yildagi daromadlar to'g'risidagi qonun sezilarli darajada ta'sir ko'rsatdi, bu mamlakatda birinchi daromad solig'ini o'rnatdi. Yillar davomida federal soliq qonunlarini boshqarish va ularga rioya qilishni ta'minlash uchun Ichki daromad xizmati (IRS) yaratilgan. Xuddi shunday, Birlashgan Qirollikning soliq ma'muriyatining metodologiyasi uzoq tarixga ega bo'lib, 2005 yilda zamonaviy daromadlar va bojxona (HMRC) turli soliq ma'muriyatchiligi funktsiyalarini birlashtirgan holda yaratilgan. Soliq ma'muriyatchiligining metodologiyasi tarixiy, ijtimoiy va iqtisodiy omillar ta'sirida shakllangan bo'lib, vaqt o'tishi bilan turli mamlakatlarda soliqlarni undirish va ularga rioya etish bo'yicha o'zgaruvchan ehtiyojlarini qondirish uchun shakllangan.

O'zbekiston soliq ma'muriyatining metodologiyasi davlat soliq tizimini boshqarish va boshqarish uchun soliq organlari tomonidan qo'llaniladigan strategiyalar, jarayonlar va tartiblarni o'z ichiga oladi. O'zbekistonda soliq ma'muriyatchiligi metodologiyasining asosiy tarkibiy qismlariga quyidagilar kiradi:

Soliq to'lovchilardan soliqlarni undirish jarayoni bo'lib, u to'lov kanallari, muddatlari va soliqlarni hukumatga o'tkazish tartibini o'rnatish. Soliq to'lovchilar va tadbirkorlik sub'ektlarining daromadlari, foydalari yoki soliqqa tortiladigan boshqa faoliyat turlaridan kelib chiqqan holda soliq majburiyatlarini aniqlash. Soliq qonunlari va qoidalariga rioya etilishini ta'minlash bo'yicha ko'riladigan chora-tadbirlar, jumladan, tekshirishlar, jarimalar va qonun hujjatlariga rioya qilmagan soliq to'lovchilarga nisbatan qonuniy choralar ko'rish. Soliq to'lovchilarga soliq ma'lumoti, soliq qonunchiligi bo'yicha yo'l-yo'riq va soliq to'lovchilarning so'rovlari va tashvislariga javob berish kabi yordam va yordam ko'rsatish. Soliq ma'muriyatchiligi jarayonlarini soddalashtirish, ma'lumotlar boshqaruvini yaxshilash va soliq to'lovchilarga xizmatlarni yaxshilash uchun zamonaviy texnologiyalar va raqamli platformalardan foydalanish. Soliq to'lashdan bo'yin tovlash va maqsadli ijro choralarga rioya qilmaslikning mumkin bo'lgan xatarlarini yanada samaraliroq baholash.

Soliq to'lovchini o'qitish, rag'batlantirish va soliq hisobotlarini topshirishning soddalashtirilgan tartiblari kabi turli xil vositalar orqali ixtiyoriy rioya qilishni rag'batlantirish. Soliq siyosatini amalga oshirish: soliq ma'muriyatchiligini hukumat belgilagan kengroq soliq siyosati va maqsadlariga moslashtirishni misol qila olamiz. O'zbekiston soliq ma'muriyati metodologiyasi muammolarni hal qilish va daromadlarni yig'ish samaradorligini oshirish maqsadida doimiy ravishda rivojlanib bormoqda. U soliq to'lovchilarning qonun hujjatlariga rioya etilishini rag'batlantirish, adolatni ta'minlash va soliq to'lovchilarga ma'muriy yukni minimallashtirish o'rtasida muvozanatni saqlashga qaratilgan. Hukumat ilg'or xalqaro tajribaga amal qilish va umumiy soliq yig'ish samaradorligini oshirish maqsadida soliq ma'muriyatchiligi tizimini modernizatsiya qilish ustida ishlamoqda.

Bizning fikrimizcha soliq ma'muriyatining metodologiyasi soliq qonunchiligini samarali boshqarish, daromadlarni yig'ish va ularga rioya etilishini ta'minlash uchun soliq organlari tomonidan qo'llaniladigan turli yondashuvlar, strategiyalar va usullarni o'z ichiga oladi. Soliq organlari soliq majburiyatlari bo'yicha aniq va oshkora ko'rsatmalar berish, soliq shakllarini soddalashtirish va soliq to'lovchilarni o'qitish va xabardor qilish dasturlarini amalga oshirish orqali ixtiyoriy rioya qilishni rag'batlantirishga qaratilgan. Soliq ma'muriyatlari ko'pincha resurslarni yuqori xavfli hududlarga yoki soliq to'lovchilarga yo'naltirish uchun xavfga asoslangan metodologiyalarni qo'llaydilar.

Bu potentsial soliq to'lashdan bo'yin tovlash yoki rioya qilmaslikni aniqlash uchun ma'lumotlar tahlili va profilashdan foydalanish. Ma'lumotlar tahlili va raqamli platformalar kabi zamonaviy texnologiyalarni qamrab olish soliq ma'muriyatiga samaradorlik, aniqlik va soliq to'lovchilarga xizmat ko'rsatishni oshirishga yordam beradi. Soliq to'lovchilarga qulay va samarali xizmatlarni taqdim etish qonunchilikka rioya qilishni qo'llab-quvvatlash uchun juda muhimdir. Bunga onlayn ariza berish va to'lov tizimlari, elektron aloqa va mijozlarga sezgir yordam kiradi. Soliq organlari soliq to'lashdan bo'yin tovlashga qarshi kurashish, ilg'or tajribalarni almashish va soliq to'lovchilar ma'lumotlarini almashish uchun ko'pincha boshqa davlat organlari, xalqaro tashkilotlar va xorijiy soliq organlari bilan hamkorlik qiladi. Shaffof va adolatli soliq ma'muriyati metodologiyasi soliq to'lovchilar va hokimiyat organlari o'rtasida ishonchni mustahkamlaydi. Soliq siyosati va qarorlar qabul qilish jarayonlarini aniq tushuntirish soliq to'lovchining ishonchini oshirish uchun zarurdir. Samarali audit va majburlov choralari qo'llash qonunbuzarliklarning oldini olish va soliq to'lashdan bo'yin tovlashni aniqlash uchun zarurdir. Soliq ma'muriyatlari takomillashtirish yo'nalishlarini aniqlash va samaradorlik va samaradorlikni oshirish uchun islohotlarni amalga oshirish uchun o'z jarayonlari, siyosatlari va natijalarini doimiy ravishda baholaydi. Bular butun dunyo bo'ylab soliq ma'muriyatlari soliq ma'muriyatchiligi metodologiyasini ishlab chiqishda e'tiborga oladigan asosiy yo'nalishlardir.

AQShda soliq ma'muriyatchiligining metodologiyasini takomillashtirish turli strategiyalarni amalga oshirish va samaradorlik, samaradorlik va soliq to'lovchilarning rioya etilishini oshirish uchun texnologiyadan foydalanishni o'z ichiga oladi. Ilg'or ma'lumotlar tahlili va texnologiyalaridan foydalanish soliq organlariga katta hajmdagi ma'lumotlarni tahlil qilishda nomuvofiqlik namunalarini aniqlash, yuqori xavfli soliq to'lovchilarni aniqlash va soliqqa ishlov berishni soddalashtirishga yordam beradi. Onlayn soliq to'lash, to'lov tizimlari va soliq to'lovchilarni virtual qo'llab-quvvatlash kabi raqamli xizmatlarni kengaytirish soliq to'lovchilar uchun qulaylikni yaxshilashi va ma'muriy yuklarni kamaytirishi mumkin. Xavf-xatarga asoslangan metodologiyalarni qabul qilish soliq organlariga resurslarni yuqori xavfli hududlarga yo'naltirish imkonini beradi, huquqni muhofaza qilish harakatlaridan samaraliroq foydalanishni ta'minlaydi va rioya qilish stavkalarini oshiradi.

Federal, shtat va mahalliy soliq organlari o'rtasidagi hamkorlikni rag'batlantirish yaxshiroq ma'lumot almashishni ta'minlaydi, takroriylikni kamaytiradi va umumiy soliq ma'muriyatini yaxshilaydi. Soliq to'lovchilarni o'z majburiyatlari, chegirmalar va kreditlar to'g'risida xabardor qilish uchun ta'lim kampaniyalarini o'tkazish ixtiyoriy rioya qilishni yaxshilashi va qasddan bo'lmagan xatolarni kamaytiradi. Samarali audit va majburiy choralarni qo'llash soliq to'lashdan bo'yin tovlashning oldini oladi va soliq to'lovchilar o'rtasida ixtiyoriy ravishda rioya etilishiga yordam beradi. Shaffof va ravshan siyosatni amalga oshirish: soliq siyosati, me'yoriy-huquqiy hujjatlar va o'zgarishlarni aniq bayon qilish shaffoflikni ta'minlaydi, soliq to'lovchilarga o'z majburiyatlarini tushunish va ularga rioya qilish osonroq bo'ladi. Kiberxavfsizlik choralari kuchaytirish soliq to'lovchilar ma'lumotlarini himoya qilish va maxfiy ma'lumotlarga ruxsatsiz kirishning oldini olish uchun juda muhimdir.

Soliq ma'muriyatchiligi metodologiyalarining samaradorligini muntazam ravishda baholash va fikr-mulohazalar va natijalar asosida zarur tuzatishlar kiritish doimiy takomillashtirish. Soliq to'lovchilar va soliq organlari o'rtasida ishonchni mustahkamlash muhim ahamiyatga ega. Soliq to'lovchilarning muammolarini hal qilish, mijozlarga tezkor xizmat ko'rsatish va muammolarni zudlik bilan hal qilish soliq to'lovchining qonunchilikka rioya etish. Shuni ta'kidlash kerakki, AQShda soliq ma'muriyati bir nechta darajadagi hukumatlarni, jumladan federal, shtat va mahalliy hokimiyatlarni o'z ichiga oladi. Natijada, ushbu sub'ektlar o'rtasidagi muvofiqlashtirish va hamkorlik samarali soliq ma'muriyatchiligi va takomillashtirish uchun juda muhimdir.

Yevropa mamlakatlarida soliq ma'muriyatchiligini takomillashtirish o'rganilganda bir qancha muammo va muammolarga duch kelganligini ko'rishimiz mumkin. Xususan. Yevropa mamlakatlarida ko'pincha bir nechta soliq stavkalari, chegirmalar va imtiyozlar mavjud bo'lgan murakkab soliq tizimlari

mavjud. Soliq qonunlari va qoidalarini soddalashtirish ularga rioya qilishni kuchaytirishi va ma'muriy yuklarni kamaytirishi mumkin. Transchegaraviy soliqqa tortish muammolarini hal qilish, ayniqsa Evropa Ittifoqida, a'zo davlatlar o'rtasidagi soliq qoidalaridagi farqlar tufayli qiyin bo'lishi mumkin. Soliq siyosatini muvofiqlashtirish va uyg'unlashtirishni takomillashtirish muhim ahamiyatga ega. Soliq soliq to'lashdan bo'yin tovlash va firibgarlikka qarshi kurashish soliq organlari uchun doimiy muammo hisoblanadi. Ma'lumotlar tahlilini va mamlakatlar o'rtasida ma'lumot almashishni kuchaytirish talablarga javob bermaydigan soliq to'lovchilarni aniqlashga va firibgarlik harakatlariga qarshi kurashishga olib keladi. Raqamli iqtisodiyotning yuksalishi raqamli tranzaktsiyalar va xizmatlarni tegishli tarzda soliqqa tortishda muammolarni keltirib chiqaradi. Raqamli biznes va tranzaktsiyalarni soliqqa tortishni hal qilish adolatli va samarali soliq tizimi uchun juda muhim hisoblanadi. Ba'zi korxonalar soliq majburiyatlarini kamaytirish uchun agressiv soliq rejalashtirish usullaridan foydalanadilar. Suiiste'mol soliqlardan qochish sxemalarining oldini olish bo'yicha chora-tadbirlarni amalga oshirish teng sharoit yaratish uchun kerakdir.

Qo'shilgan qiymat solig'i (QQS) bo'yicha firibgarlik ayrim Yevropa mamlakatlarida muhim muammo bo'lib qolmoqda. Nazoratni kuchaytirish va soliq organlari o'rtasidagi hamkorlik QQS solig'i bo'yicha firibgarlikka qarshi samarali kurashishga qaratilgan. Korxonalar uchun yuqori ma'muriy yuklar investitsiyalarni to'xtatishi va iqtisodiy o'sishga to'sqinlik qilishi mumkin. Soliq majburiyatlarini bajarish jarayonlarini soddalashtirish va qog'ozbozlikni qisqartirish biznes muhitini yaxshilash mumkin. Soliq shartnomasining murakkab qoidalari va transfert bahosi masalalarini hal qilish ikki tomonlama soliqqa tortishning oldini olish va transmilliy korporatsiyalar uchun adolatli soliq taqsimotini ta'minlash bo'yicha mamlakatlar o'rtasida muvofiqlashtirilgan sa'y-harakatlarni talab qiladi. Soliq ma'muriyatchiligida raqamlashtirish va ilg'or texnologiyalarni qo'llash samaradorlik va aniqlikni oshirishmoqda. Biroq, yangi texnologiyalarni joriy etish va moslashtirish ayrim soliq organlari uchun qiyinchilik tug'dirmoqda albatta. Soliqlarni o'z vaqtida to'lashni ta'minlash va soliq qarzlarning oldini olish uchun soliqlarni undirish va ijro etishning samarali mexanizmlari muhim ahamiyatga ega. Ushbu muammolarni hal qilish soliq organlari, siyosatchilar, biznes va boshqa manfaatdor tomonlarning hamkorligini talab qiladi. Soliq to'lovchilarning o'zgaruvchan ehtiyojlarini qondirish uchun soliq ma'muriyatchiligining metodologiyasini muntazam ravishda baholash va doimiy takomillashtirish kerakdir.

Rossiya davlatida soliq ma'muriyatchiligi metodologiyasini takomillashtirish amaliyoti turli tashabbus va chora-tadbirlarni o'z ichiga olgan. Rossiya soliq ma'muriyati soliq qonunchiligi va ma'muriyatchiligini yaxshilash uchun raqamlashtirishni faol qo'llamoqda. Soliq jarayonlarini soddalashtirish va samaradorlikni oshirish uchun elektron hujjat topshirish tizimlari, onlayn xizmatlar va ma'lumotlar tahlilidan foydalaniladi. Soliqqa tortish tartib-taomillarini soddalashtirish va tadbirkorlik subyektlari uchun ma'muriy yuklarni kamaytirish bo'yicha ishlar amalga oshirildi. Bu soliq hisobotlarini taqdim etish talablarini soddalashtirish va elektron hujjat topshirish imkoniyatlarini joriy etishni o'z ichiga oladi. Soliq organlari tomonidan qonun hujjatlariga rioya qilmaslik va soliq to'lashdan bo'yin tovlash holatlarini aniqlash maqsadida soliq tekshiruvi jarayonlari va ijrosini ta'minlash bo'yicha ishlar olib borilmoqda. Ma'lumotlar tahlili va riskga asoslangan audit yondashuvlaridan foydalanish keng tarqalmoqda.

Rossiya foydaning o'zgarishini oldini olish va o'zaro bog'liq tomonlar o'rtasidagi bitimlar o'zaro kelishuv asosida amalga oshirishini ta'minlash uchun transfer narxlari qoidalarini kuchaytirishga e'tibor qaratmoqda. Rossiya soliq to'lashdan bo'yin tovlash, baza eroziyasi va foyda o'zgarishiga qarshi kurash bo'yicha xalqaro tashabbus va tashkilotlarda ishtirok etadi. U boshqa davlatlar bilan axborot almashish va oldini olishga qarshi choralarni amalga oshirishda hamkorlik qiladi. Soliq ma'muriyati soliq to'lovchilarga ixtiyoriy rioya qilishni rag'batlantirish uchun soliq to'lovchilarga ta'lim beradi va yordam beradi. Rossiya hukumati paydo bo'lgan muammolarni hal qilish va ilg'or xalqaro tajribalarga moslashish uchun soliq qonunchiligini vaqti-vaqti bilan ko'rib chiqadi va yangilaydi. Soliq to'lovchilarga yuzma-yuz yordam ko'rsatish va ularning murojaatlarini hal qilish maqsadida soliq to'lovchilarga xizmat ko'rsatish markazlari tashkil etilgan. Soliq ma'muriyati soliq siyosati va boshqaruvi bo'yicha fikr-mulohaza va ma'lumotlarni to'plash uchun biznes hamjamiyat va professional tashkilotlar bilan hamkorlik qiladi.

Shuni ta'kidlash kerakki, soliq ma'muriyati amaliyoti doimiy ravishda rivojlanib bormoqda va Rossiya hukumati mening so'nggi yangilashimdan keyin yangi tashabbuslar kiritgan yoki mavjudlarini yanada rivojlantirgan takliflar ishlab chiqmoqda. Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, O'zbekistonda soliq

ma'muriyatchiligining metodologiyasi soliqlarni samarali undirishni ta'minlash, ixtiyoriy ravishda bajarilishini ta'minlash, adolatli va shaffof soliq tizimini shakllantirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Biroq, mamlakatda soliq ma'muriyatchiligining umumiy samaradorligini oshirish uchun takomillashtirish mumkin bo'lgan sohalar mavjud. Asosiy muammolardan biri soliq qoidalarining murakkabligi va tez-tez o'zgarishi bo'lib, bu soliq to'lovchilar va soliq ma'murlari uchun chalkashliklarni keltirib chiqarishi mumkin. Soliq tartib-taomillarini soddalashtirish va soliq to'lovchilar uchun aniq va tushunarli yo'riqnomalarni taqdim etish qonunchilikka rioya qilishni yaxshilashga va tadbirkorlik subyektlariga yukni kamaytirishga yordam beradi. Bundan tashqari, raqamlashtirish va soliq ma'muriyatchiligi tizimlarini modernizatsiya qilish soliqlarni qayta ishlash samaradorligi va aniqligini sezilarli darajada oshiradi. Elektron ariza berish imkoniyatlarini joriy etish, soliq to'lovchilar uchun onlayn xizmatlarni joriy etish va risklarni baholash uchun ma'lumotlar tahlilidan foydalanish soliq ma'muriyatchiligining yanada samarali bo'lishiga olib keladi.

Xulosa va takliflar.

Soliq organlari soliq tartib-qoidalari va shakllarini soddalashtirish, ularni soliq to'lovchilar uchun qulay va tushunarli qilish ustida ish olib borishlari kerak. Soliq ma'muriyatchiligining zamonaviy tizimlarini, shu jumladan elektron ariza topshirish platformalarini va soliq to'lovchilarga onlayn xizmatlarni ishlab chiqish va joriy etishga investitsiya qilish. Shaffof va foydalanish mumkin bo'lgan ma'lumotlar: rasmiy veb-saytlar, nashrlar va yordam markazlari orqali soliq to'lovchilarga soliq qoidalari, tartiblari va ularga rioya qilish talablari bo'yicha aniq va tushunarli ma'lumotlarni taqdim etish. Yuqori xavfga ega bo'lgan soliq to'lovchilar va tranzaksiyalarga e'tibor qaratadigan, resurslardan samaraliroq foydalanishga imkon beruvchi va potentsial soliq to'lashdan bo'yin tovlashga yo'naltirilgan tavakkalchilikka asoslangan audit yondashuvlarini amalga oshirish. Soliq siyosati va boshqaruvi bo'yicha fikr-mulohaza va fikr-mulohazalarni to'plash uchun biznes hamjamiyati, professional uyushmalar va soliq ekspertlari bilan yaqinroq hamkorlikni rivojlantirish.

Ushbu takliflarni hayotga tatbiq etish orqali O'zbekiston soliq ma'muriyatining samaradorligi, shaffofligi va adolatligini oshirishi, natijada soliq qonunchiligiga rioya etilishini oshirish, daromadlarni shakllantirish va umumiy iqtisodiy o'sishga hissa qo'shishi mumkin.

Adabiyotlar/Lumepamypa/Reference:

Carlos Silvani and Katherine Baer. (1997) *Designing a Tax Administration Reform Strategy: Experiences and Guidelines*, IMF. 36 pages.

Dhiman Chowdhury. (2001) *Tax Administration, Control & Performance*. // *Advanced Issues in Taxation*, April. <https://www.researchgate.net/publication/350787314>.

Edidiong Bassey, Emer Mulligan, Adegboyega Ojo. (2022) *A conceptual framework for digital tax administration - A systematic review*. // *Government Information Quarterly*, Volume 39, Issue 4, October. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0740624X22000909>

Ибрагимов Б.Б. (2019) Пути совершенствования налогового администрирования в Республике Узбекистан // XI Международной научно-практической конференции. Г.Нурсултан (Казахстан), "Инновационная экономика: глобальные и региональные тренды". Б. 193-195.

Нормурзаев У. (2021). Анализ эффективности налоговых льгот и преференций в поддержке определенных секторов с целью дальнейшего повышения инвестиционной привлекательности в Узбекистане. *Economics and Education*, (6), 82–86. https://doi.org/10.55439/ECED/vol_iss6/a285

Нормурзаев У.Х. (2014) Иқтисодиётни тартибга солишда солиқ имтиёзларининг аҳамияти ва бюджет даромадларини шакллантиришдаги роли // *Экономика и финансы (Узбекистан)*. №4. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/i-tisodiyotni-tartibga-solishda-soli-imtiyozlarinini-g-a-amiyati-va-byudzh-et-daromadlarini-shakllantirishdagi-rol-i>

Нормурзаев Умид Холмурзаевич (2020) Солиқ имтиёзлари орқали иқтисодиёт тармоқлари ҳамда соҳаларида тизимли таркибий ислохотларни қўллаб-қувватлаш сиёсати // *Экономика и финансы (Узбекистан)*. №4 (136). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/soli-imtiyozlari-or-ali-i-tisodiyot-tarmo-lari-amda-so-alarida-tizimli-tarkibiy-islo-otlarni-llab-uvvatlash-siyosati>.

Нормурзаев, У. (2021). Пути эффективно использования налоговых льгот для поддержки предпринимателей. *Экономика и инновационные технологии*, (4), 355–362. извлечено от https://inlibrary.uz/index.php/economics_and_innovative/article/view/11954

Нормурзаев, У. (2022). Хукуматимиз томонидан солиқ маъмурчилиги бўйича 2018-2022 йилларда амалга оширилган солиқ ислохотлари натижалари. *Иқтисодиёт ва инновацион технологиялар*, 10(5), 325-330.

Нормурзаев, У. (2023). Солиқ имтиёзлари бериш тартибини такомиллаштириш масалалари. *Iqtisodiyot Va ta'lim*, 24(1), 334-339. https://doi.org/10.55439/ECED/vol24_iss1/a51

Нормурзаев, У. (2023). Солиқ имтиёзлари бериш тартибини такомиллаштириш масалалари. *Economics and education*, 24(1), 334-339.

Нормурзаев, У. (2023). Янги Ўзбекистон тараққиёт стратегияси доирасида молия бозорининг долзарб муаммолари тадбиркорликни тенг рақобат шароитларини яратиш ҳамда яширин иқтисодиёт улушини қисқартириш йўлари. <https://inlibrary.uz/index.php/financial-market-growth/article/view/19032>

Нормурзаев, У. (2023). Яширин иқтисодиётни камайтиришда солиқ органларининг аҳамияти. *Iqtisodiy Taraqqiyot Va Tahlil*, 1(2), 215-221. Retrieved from <https://e-itt.uz/index.php/eitt/article/view/66>

Нормурзаев, У. Х. (2021). 2021 йилдаги солиқ маъмурчилиги ҳамда солиқ кодексига киритилган ўзгартириш ва қўшимчалар юзасидан. *Интернаука*, (6-2), 99-100.

Погорлецкий, А.И., & Кешнер, М.В. (2020) *Цифровизация и налогообложение: опыт стран Европейского союза*. Финансы, (11), 58-64.

Смит А. (1935) «Исследования о природе и причинах богатства народов» –М.: Т-2 -588-589 с.

Спиридонов А.А, Спиридонов П.А, Никольская Ю.П. (2010) *Налоги и налогообложение: Учебное пособие* Москва: МГУП.